VICTORIA BUŞMACHIU
Institutul de Filologie
(Chişinău)

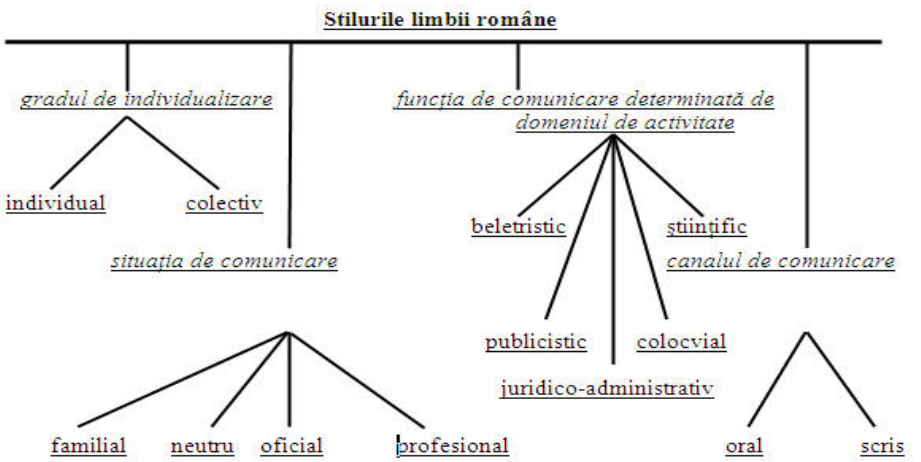
STILURILE FUNCȚIONALE ALE LIMBII ROMÂNE

Abstract

Functional style is a variety of language, specialized in conveyance the content of a socio-cultural domain. Number of functional styles is varied in a language. It is admitted the existence of the following functional styles: belletristic, scientific, official, journalistic and colloquial.

Keywords: functional style, belletristic, scientific, official, journalistic, colloquial.

Stilul funcțional este o varietate a limbii specializată (individualizată prin particularități de limbă) în redarea conținutului unui domeniu sociocultural. Stilurile funcționale își datorează apariția unor factori extralingvistici: dezvoltarea culturală a societății, specializarea unui grup de vorbitori pentru o anumită activitate profesională şi cunoaştere umană, iar profilul specific al stilurilor funcționale este determinat de toți factorii lingvistici implicați în delimitarea stilurilor colective. Clasificarea stilurilor s-a făcut în funcție de exprimarea oamenilor, de apartenența lor la un anume grup social, fapt ce imprimă vorbirii sau scrierii anumite particularități comune grupului respectiv. Aşadar, stilurile limbii române se clasifică în funcție de următoarele criterii:

BDD-A6851 © 2012 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:46 UTC)

Numărul de stiluri funcționale într-o limbă este variabil (I. Iordan distinge 6 stiluri: literar, ştiinţific şi tehnic, publicistic, oficial, oratoric, familiar [1, p. 127]; I. Coteanu considera că există numai 3: beletristic, ştiinţific, juridico-administrativ [2, p. 50]; C. Maneca – 4 stiluri: artistic, ştiinţific, colocvial şi oficial [3, p. 529-544]; Lidia Sfârlea – 5: artistic, administrativ, ştiinţific, familiar, epistolar [4, p. 205]; Paula Diaconescu – 4 stiluri: artistic, publicistic (gazetăresc), ştiinţific şi administrativ [5, p. 229-242]; D. Irimia, 5 stiluri: beletristic, ştiinţific, colocvial, juridico-administrativ, publicistic). V. Vişinescu identifică următoarele stiluri funcționale de bază: stilul beletristic (artistic), stilul ştiinţific (tehnico-ştiinţific), stilul juridico-administrativ, stilul publicistic (Iorgu Iordan, D. Macrea), numit şi stil profesional (Al. Graur) – definit ca stil mixt, contestat de Ion Coteanu; stilul publicistic conține varietăți de stiluri mass-media sau mediatice: stilul presei scrise (tipărite), stilul radiofonic, stilul televizat, stilul agențiilor de presă, stilul publicitar. În general, se admite existența următoarelor stiluri funcționale ale limbii (sociolecte): beletristic, ştiinţific, administrativ-juridic, publicistic (jurnalistic) şi colocvial (familiar). Unii lingvişti au identificat şi alte stiluri, care însă prin caracterul lor eterogen şi neprecizat, formează, mai degrabă, nişte limbaje aparte, încadrabile în stilurile deja identificate: oratoric, epistolar, telegrafic etc. Rodica Zafiu a identificat mai multe varietăți de stil: publicitar, religios, politic, vrăjitoresc, epistolar, familiar, tehnic şi birocratic, cel al comentariului sportiv, al securității şi al mediilor electronice, al modei etc. [6, p. 102-187]. Toate variantele funcționale sunt reductibile, în fapt, la opoziția binară între artistic şi nonartistic [7, p. 219], cele două tipuri de limbaje având următoarele caracteristici:

Stilul artistic se identifică prin: limbaj conotativ, caracter individual, unicitate (fiecare scriitor are stilul său personal) şi inovare a expresiei; bogăție lexicală, stilistică; polisemie, contextual variabile.

Stilurile nonartistice se remarcă prin limbaj denotativ; caracter colectiv; expresie caracteristică prin utilizarea unor formule şi construcții consacrate de uz comun şi repetabile la nivelul colectivității vorbitorilor; claritate, concizie; cuvinte monosemantice; se adresează intelectului, rațiunii; independență (sau cât mai puțină dependență) de context. „Stilurile funcționale nonartistice mai sunt numite limbaje de specialitate sau sectoriale” [8, p. 21-22].

Caracteristicile fiecărui stil funcțional sunt determinate de specificitatea situației şi a elementelor de comunicare, de funcțiile şi finalitățile mesajului scris sau oral. Considerăm că pentru identificarea stilurilor funcționale ale limbii române este important să se cunoască care sunt funcțiile limbii, deoarece criteriul funcției dominante a limbii prezente într-un anume text este folosit pentru înțelegerea corectă a diverselor variante stilistice ale limbajului uman [a se vedea: 9, p. 87-94]. Majoritatea textelor îndeplinesc mai multe funcții, dar pentru clasificarea lor la un stil sau altul, la un tip de text sau altul, un rol decisiv îi revine funcției dominante. De exemplu, funcția referențială este dominantă în comunicate oficiale, buletine, chestionare, referate, dări de seamă, texte tehnico-ştiinţifice; cea persuasivă – în ordine, decizii, dispoziții, regulamente, discursuri politice, reclame etc.; cea expresivă – în memorii, confesiuni, comentarii, interpretări critice etc.; cea fatică – în saluturi şi formule convenționale, texte de receptare a mesajului

BDD-A6851 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:46 UTC)

telefonic etc.; cea metalingvistică – în analizele gramaticale, în dicționare, în texte cu caracter didactic; cea poetică, în operele literare, dar şi în unele mesaje publicitare [8, p. 21-22; 10, p. 16-26].

În cele ce urmează vom examina succint stilurile nominalizate anterior, în baza consultării unor lucrări aparținând mai multor autori (D. Irimia, I. Toma etc.), care au investigat subiectul în discuție.

Stilul beletristic (**artistic**) are drept caracteristică fundamentală funcția poetică (expresivă, sugestivă) a limbajului şi se foloseşte în operele literare în proză, versuri şi în cele dramatice. Tot la acest stil pot fi raportate eseurile, jurnalele, memoriile, amintirile şi tot ceea ce se numeşte literatură artistică. Stilul literaturii artistice se individualizează prin următoarele trăsături:

– utilizarea imaginilor artistice, a cuvintelor cu sens figurat care, prin muzicalitate şi forță sugestivă, conturează imagini plastice în conştiința cititorului;

– dominația cuvintelor expresive, a figurilor de stil, a topicii şi punctuației relevante pentru anumite stări afective ale autorului sau pentru ideile pur intelectuale sau noționale ale textului;

– destinatar precis – mai ales imaginația şi sensibilitatea cititorului, ideile fiind, aşadar, îmbrăcate în haina expresiei figurate şi sugestive a textului beletristic;

– varietatea elementelor lexicale – cuvinte din fondul principal lexical, arhaisme, regionalisme, neologisme, elemente de jargon şi argou care au ca scop reflectarea realității prin imagini sugestive şi crearea unor efecte de natură emoțională;

– dominația aspectului conotativ asupra celui denotativ, deoarece cuvintele obțin sensuri noi, figurate, prin polisemie şi se individualizează prin bogăție sinonimică şi multitudine de sensuri secundare;

– prezența valențelor stilistice ale părților de vorbire;

– valorificarea resurselor expresive ale tuturor nivelurilor limbii: fonetic, lexical, morfologic, sintactic, inclusiv a punctuației (fără ca aceasta să fie considerată ca fiind nivel al limbii);

– exploatarea elementelor de prozodie şi de versificație (în genul liric);

– ocurența relativ sporită a subiectivității limbajului (pronumele pers. de pers. I – *eu*, *mă*, *mi*; verbe la pers. I; invocații, exclamații, interogații retorice; descrieri de natură, care exprimă în mod direct trăiri, sentimente etc.);

– caracterul individualizat al stilului [13];

– mesajul dominat de funcția poetică a limbajului, centrată asupra lui însuşi, ceea ce îi asigură limbajului o structură care îl face perceptibil la nivelul formei şi adesea uşor de fixat în memorie. Prin funcția poetică, un mesaj nu mai e un simplu instrument informativ, ci un text interesant în sine: plăcut, frumos, obsedant, amuzant etc. Pregnanța mesajului e produsă de simetrii, repetiții, rime, ritm, sensuri figurate etc. Funcția poetică se manifestă desigur în poezie, dar nu numai în ea; e prezentă în vorbirea curentă, în expresii şi locuțiuni populare, în sloganuri, proverbe etc.

Exemplu de text artistic: „Avea în sufletul ei ceva ce nu putea să spună nimănui, iar aceasta nu pentru că s-ar fi silit, ci pentru că nu ştia nici dânsa ce are. Se temea ea însăşi de sine, simțea c-o apucă din când în când o pornire năvalnică şi-i vine

BDD-A6851 © 2012 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:46 UTC)

să se ducă, ea singură nu ştia unde, şi să facă, ea singură nu ştia ce. Mii şi mii de primejdii, nenorociri peste nenorociri, zbuciumări peste zbuciumări, o viaţă plină de nevoi şi de dureri: le presimţea, le vedea, le ştia parcă pe toate cum vin" [14, p. 44-45].

Stilul ştiinţific se utilizează în lucrările cu caracter ştiinţific, tehnic (articole ştiinţifice, lucrări de specialitate scrise de cercetători, savanţi etc.); comunicarea este lipsită de încărcătură afectivă, accentul cade pe comunicare de noţiuni, cunoştinţe, idei etc., funcţia limbajului este cognitivă, iar semnificaţiile unităţilor lexicale sunt eminamente denotative. Stilul ştiinţific dispune de următoarele caracteristici indispensabile:

– transmiterea informaţiilor asupra unor fenomene, obiecte, procese menite să dezvolte teorii, concepţii şi idei, să relateze rezultatele obţinute prin investigarea diferitor domenii ale realităţii sau să precizeze tehnologii cu caracter aplicativ;

– realizarea comunicării prin noţiuni ştiinţifice, raţionamente riguroase, clare, precise;

– evidenţierea ideilor adresate logicii umane, dar nu sensibilităţii omului;

– utilizarea unui vocabular ştiinţific, a unor termeni neologici şi de specialitate cu circulaţie internaţională;

– prezenţa unor elemente expresive, cuvinte cu valoare afectivă cu scopul de a întări un punct de vedere al autorului, de a sublinia o concluzie, exprimând şi adeziunea afectivă a autorului la poziţia intelectuală ilustrată prin argumentaţie logică;

– dominaţia sensurilor denotative, adică utilizarea cuvintelor în sens propriu, a termenilor de specialitate care vizează precizia comunicării;

– manifestarea apare în trei moduri de comunicare (monolog scris – lucrări, documente, monolog oral – prelegeri, expuneri, dialog oral – dezbateri, colocvii);

– prevalarea funcţiei exclusiv referenţiale;

– respectarea proprietăţii termenilor;

– orientarea mesajului de la emiţător spre receptor: emiţătorul poate fi specializat (chimist, psiholog, medic etc.), în timp ce receptorul poate fi specializat sau nespecializat, astfel încât relaţia emiţător-receptor poate fi determinată de emiţător prin numirea publicului-ţintă sau nedeterminată;

– finalitatea mesajului, manifestată în informare, educare, publicitate;

– potenţialul emoţional al mesajului (critic, polemic, neutru);

– prezenţa unui vocabular specific pentru fiecare domeniu ştiinţific;

– utilizarea unor abrevieri, simboluri, semne convenţionale, formule stereotip;

– transmiterea informaţiei prin diverse tipuri de texte (argumentativ, descriptiv, informativ, explicativ, injoctiv).

– prezenţa unor texte specifice: a) expozitive – tratatul, disertaţia, studiul, articolul, reflecţia, sinteza, eseul, referatul, comunicarea, conferinţa, alocuţiunea, nota; b) descriptive: caracterizarea, raportul, informarea, cronica, recenzia;

– identificarea datorită unor calităţi generale distincte: obiectivitate, neutralitate, concizie, claritate şi precizie [15, p. 244-246].

Exemplu: „Energia cinetică a unui corp aflat în mişcare este acea energie datorată mişcării (de translaţie) cu viteza **v**. Ea este egală cu lucrul mecanic necesar pentru a modifica (accelera) viteza corpului din repaus la viteza curentă **v**" [16].

BDD-A6851 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:46 UTC)

Stilul administrativ-juridic (**oficial**) include limbajul folosit în actele oficiale (adeverințe, certificate, expertize, procese-verbale etc.) emise de diverse organisme de stat sau private: instituții, asociații, firme şi întreprinderi sau în actele adresate unor oficialități de către persoane fizice ori juridice (cereri, memorii, reclamații, acțiuni în justiție etc.). Stilul oficial sau administrativ-juridic se individualizează printr-o serie de caracteristici, dintre care amintim următoarele:

– utilizarea frecventă a unor clişee (şabloane) care indică modalitatea necesară de completare (se completează cu majuscule, se scrie numai în chenarul albastru, se scrie cu litere de tipar etc.) sau a unor formule lexicale cu termeni clar definiți: „Vă aducem la cunoştință că", „Subsemnatul" etc.;

– separarea obligatorie a textului în alineate, paragrafe, articole numerotate („art. 3") în scopul scoaterii în evidență a ideilor ce se vor subliniate în actul oficial, precum şi pentru claritatea acestuia;

– exprimarea impersonală, absența indicilor de subiectivizare;

– limbaj denotativ;

– funcție referențială;

– prezența terminologiei de specialitate;

– utilizarea frecventă a neologismelor;

– claritatea enunțului, lipsa de ambiguitate;

– indicarea unor instrucțiuni precise prin mijloace lexicale (*trebuie*, *e obligatoriu*, *e interzis*) sau prin mijloace formale (art. 1, 2);

– evidențierea funcției mesajului: informare, educare etc.;

– sublinierea potențialului emoțional al mesajului: neutru, prohibitiv etc.;

– prezența obligatorie a formelor normative;

– respectarea proprietății termenilor [15, p. 246-248].

Stilul administrativ-juridic sau oficial cunoaşte o serie de forme textuale specifice activităților administrative, politice, sociale, juridice, diplomatice şi economice, dintre care cele mai cunoscute sunt:

a) normative (lege, decret, hotărâre, dispoziție, ordonanță, decizie, ordin, regulament, instrucțiune, circulară);

b) documentare (proces-verbal, protocol, memoriu, rezoluție, tratat, referat, angajament, adeverință, chitanță, contract, procură, certificat, poliță, recipisă);

c) informative (anunț, declarație, comunicare, înştiințare, notificare, curriculum vitae, cerere, notă, formular de înscriere, invitație, telegramă);

d) de serviciu (tabel nominal, inventar, adeverință, diplomă, factură, bon);

e) de corespondență (scrisoare, adresă, ofertă etc.).

Având un caracter colectiv sau neindividualizat, textele acestei varietăți de stil se caracterizează prin simplitate, claritate, stereotipie; partajare logică pe capitole, articole, alineate, paragrafe numerotate sau ordonate alfabetic. Trăsăturile generale ale stilului textului administrativ-juridic sunt: caracterul obiectiv, neutru, impersonal, inexpresiv. Exemplu (cerere de angajare):

BDD-A6851 © 2012 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:46 UTC)

Domnule Director,

Subsemnatul (a) …… (numele, prenumele), domiciliat în ....., str. ....., nr. ....., bl. ....., ap. ....., tel. ....., de profesie ....., vă rog respectuos a-mi aproba cererea de angajare în cadrul societăţii pe care o conduceţi în funcţie de ..... Menţionez că am o vechime în această funcţie de ..... ani, am mai lucrat la următoarele societăţi:……, ultimul loc de muncă fiind societatea ....., conform CV-ului ataşat.

Data .....

Semnătura .....

Domnului .....,
director al ..... .

Stilul publicistic (**jurnalistic**) este caracteristic atât pentru mass-media scrisă (ziare, reviste, articole de presă ce dezbat distincte probleme economice, culturale, ştiinţifice, sociale, politice etc.), cât şi în cea audiovizuală (editorial, reportaj, interviu, slogan publicitar, ştire, declaraţie de presă etc.). Modalităţile de comunicare sunt: monologul scris (în presă şi publicaţii), monologul oral (la radio şi televiziune), dialogul oral (dezbaterile publice), dialogul scris (interviuri consemnate în scris). Stilul publicistic se individualizează prin următoarele caracteristici de limbă:

– exprimarea clară a mesajului, accesibil cititorului cu o cultură medie, având finalitate concretă informarea publicului şi comentarea – pe înţelesul tuturor – a ideilor şi problemelor de interes public;

– redactarea informaţiei în mod clar, succint, precis şi la obiect;

– utilizarea unui lexic bogat şi variat, menit să convingă şi să provoace, în acelaşi timp, stări afective;

– orientarea spre influenţarea opiniei publice (discurs persuasiv);

– exprimarea pronunţată a unei atitudini;

– amalgamarea unor caracteristici de limbă specifice celorlalte stiluri;

– mediatizarea evenimentelor;

– utilizarea unor titluri şocante, inedite, eliptice (adeseori formate dintr-un singur cuvânt), având menirea să atragă atenţia [15, p. 248-252];

– utilizarea limbii literare, dar şi a unor formulări tipice limbajului cotidian;

– receptivitatea la termenii ce denumesc noţiuni noi (neologisme), preocuparea pentru inovaţia verbală (creaţii lexicale proprii), utilizarea unor procedee menite a provoca curiozitatea cititorilor; utilizarea unor construcţii retorice (repetiţii, interogaţii, enumeraţii, exclamaţii etc.) şi a sinonimelor;

– tendinţa eliminării conjuncţiilor copulative;

– reflectarea obiectivă a realităţii imediate, inclusiv cu mijloace extralingvistice (fotografie, caricatură, hartă, schemă, statistică, tabel);

– utilizarea frecventă a unor texte specifice pentru genurile informative (ştirea, nota, reportajul, transmisia directă, cronica, afişul, interviul, comunicatul) şi pentru cele analitice (articolul de ziar, foiletonul, editorialul, tableta, glosa, recenzia, comentariul, discuţia, polemica, caricatura, portretul, pamfletul); aceste forme de texte situându-se la graniţa cu literatura beletristică în intenţie şi în ceea ce priveşte mijloacele stilistice folosite.

BDD-A6851 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:46 UTC)

Unele forme de texte publicistice se apropie de stilul colocvial, artistic sau ştiinţific, prin faptul că îmbină informaţia cu o prezentare/ comentare a acesteia, ceea ce, uneori, presupune şi o anumită implicare subiectivă a autorului [17, p. 35-71]. Exemplu de text ce aparţine stilului publicistic: „În mod tradiţional, Focul Haric a ajuns şi la Chişinău. Acesta a poposit la noi pentru a zecea oară, fiind adus de o delegaţie în frunte cu Înalt Prea Sfinţitul Vladimir, Mitropolitul Moldovei (...) Credincioşii ortodocşi consideră că procesul e cea mai mare minune a creştinătăţii. Focul sacru e aprins în fiecare an, în Biserica Sfântului mormânt din Ierusalim" [18, p. 6].

Stilul colocvial (**familiar**) se utilizează în sfera relaţiilor de familie, în viaţa cotidiană. Se caracterizează prin simplitate, degajare şi naturaleţe. Este stilul funcţional folosit de toţi vorbitorii unei limbi şi se evidenţiază prin următoarele caracteristici:

– potenţial afectiv deosebit;

– utilizarea spontană, neintenţionată a limbii;

– încălcarea frecventă a regulilor gramaticale;

– folosirea elementelor de argou sau jargon;

– manifestarea particularităţilor regionale sau socioprofesionale ale limbajului;

– folosirea diminutivelor, augmentativelor, substantivelor în vocativ sau a verbelor la imperativ;

– întrebuinţarea clişeelor verbale, a abrevierilor de tot felul, a elipsei, ca urmare a vorbirii dialogate, precum şi a mijloacelor extraverbale (mimica, gestica) care permit întreruperea comunicării, restul fiind sugerat;

– utilizarea zicalelor, proverbelor, locuţiunilor şi expresiilor, prin evitarea cuvintelor abstracte care sunt substituite prin perifraze;

– urmărirea unei finalităţi precise a mesajului – informare, educare, divertisment, publicitate [19, p. 103-243].

Pornind de la definiţia lui St. Ullmann – „stilistica se ocupă cu valorile expresive şi evocative ale limbii" [11, p. 9], Şt. Munteanu contestă proprietatea termenului stil funcţional, disociază limbajul funcţional de stil, respectiv lingvistica de stilistică. Şi ca urmare ajunge la concluzia că stilul este propriu stilisticii literare, iar limbajul – stilisticii funcţionale: „noi credem că termenul stil îşi găseşte motivarea întrebuinţării lui în stilistica literară, pe care o concepem ca o stilistică a mijloacelor de expresie artistică. Celelalte stiluri ale limbii literare (neartistice): administrativ, ştiinţific, publicistic sunt variante funcţionale ale limbii literare şi pot fi desemnate prin denumirea mai veche de limbaje, tot astfel şi stilurile popular, familiar, argotic – a căror cercetare rămâne, ca şi aceea a limbii literare, pe seama lingvistului, nu a poeticianului. Atât unele, cât şi altele interesează stilistica nu ca elemente aparţinând unor stiluri constituite, ci ca procedee menite să creeze efecte de evocare" [12, p. 86-87].

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE

1. Iordan I. *Limba română contemporană*. Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1954, 774 p.

BDD-A6851 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:46 UTC)

2. Coteanu I. *Stilistica funcţională a limbii române*. Stil, stilistică, limbaj. Vol. I. Bucureşti: Editura Academiei, 1973, 204 p.

3. Maneca C. *Statistica lexicală şi stilurile limbii* // Limba Română, XXII, nr. 6, 1973, p. 529-544.

4. Sfârlea Lidia. *Contribuţii la delimitarea stilurilor literare româneşti* // SLLF, II, 1972, p. 205.

5. Diaconescu Paula. *Structura stilistică a limbii* // SCL. Bucureşti: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1974, p. 229-242.

6. Zafiu Rodica. *Diversitate stilistică în româna actuală.* Bucureşti: Editura Universităţii din Bucureşti, 2001, 327 p.

7. Coteanu I. *Elemente de lingvistică structurală*. Bucureşti: Editura Ştiinţifică, 1967, 320 p.

8. Got Miorița. *Stilistica limbii române*. Bucureşti: Editura Fundației România de Mâine, 2008, 94 p.

9. Jakobson R. *Lingvistica şi poetica* // Probleme de stilistică. Bucureşti: Editura Ştiinţifică, l968, p. 87-94.

10. Toma I., Dincă Ioana. *Limba română–stilistică–compoziție*. Bucureşti: Editura Niculescu, 1998, 174 p.

11. Ullmann St. *Semantics*. Oxford, 1962, 278 p.

12. Munteanu Şt. *Stil şi expresivitate poetică*. Bucureşti: Editura Ştiinţifică, l972, 280 p.

13. www.ebacalaureat.ro/.../Stilurile-funcționale

14. Slavici I. *Mara*. Chişinău: Editura Litera, 2001, 293 p.

15. Toma I., Silvestru Elena, Chișu Lucia. *Compendiu de Limba Română*. Bucureşti: Editura Fundației România de Mâine, 2005, 217 p.

16. ro.wikipedia.org/wiki/ Energie_cinetică

17. Bolocan Gh. *Unele caracteristici ale stilului publicistic al limbii române literare* // Studii şi cercetări de lingvistică, XII, nr. 1, 1961, p. 35-71.

18. *Vânătorul şi pescarul Moldovei*, nr. 5, Chişinău, 2012, p. 6.

19. Irimia D. S*tructura stilistică a limbii române contemporane*. Bucureşti: Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1986, 261 p.

BDD-A6851 © 2012 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:46 UTC)